

Çocuğu Olan Annelerin Ev Kazalarına Yönelik Güvenlik Önlemleri ve İlk Yardım Uygulamaları Konusundaki Bilgi ve Tutumlarının Değerlendirilmesi

Assessment of Knowledge and Attitudes of Mothers with Children About First Aid Practices for Home Accidents and Security Precautions

Emir Güler ELMAS[®], Zehra DURNA[®], Semiha AKIN[®]

Öz

Amaç: Bu araştırma, 0-6 yaş grubu çocuğu olan annelerin ev kazalarına yönelik aldıkları güvenlik önlemleri ve ilk yardım uygulamalarına ilişkin bilgi ve tutumlarının değerlendirilmesi amacıyla gerçekleştirildi.

Yöntem: Bu çalışma tanımlayıcı-kesitsel niteliktedir. Araştırma özel bir hastanenin çocuk sağlığı ve hastalıkları polikliniğinde 0-6 yaş grubu çocuğu olan 100 anne ile gerçekleştirildi. Veriler Kişisel Bilgi Formu, Genel Güvenlik Önlemleri ve İlk Yardım Uygulamaları Değerlendirme Formu, 0-6 Yaş Çocuklarda Annenin Ev Kazalarına Yönelik Güvenlik Önlemlerini Tanılama Ölçeği ve Çocukluk Çağı Ev Kazalarına Yönelik İlk Yardım Uygulamaları Değerlendirme Formu ile toplandı.

Bulgular: Annelerin yaş ortalaması 32,12±6,41'dir ve %30'u lise mezunudur. Araştırma grubunun %69'u çocuğunun en az bir kez ev kazası geçirdiğini bildirdi. Annelerin çoğu (%91) ev kazalarıyla ilgili eğitim almamıştır. Annelerin %67'si pencerelerde çocuk kilidi kullanmadığını, %44'ü fırında emniyet kapağı olmadığını, %59'u prizlerde kapak bulunmadığını bildirdi. Annelerin genel güvenlik önlemleri ve ilkyardım uygulamaları hakkındaki söylemlere vermiş olduğu yanıtın bu konudaki bilgi ve tutumlarının yetersiz olduğunu (9,17±1,79) göstermektedir. Annelerin çocuklarda ev kazalarını önlemeye yönelik tutumlarının olumlu olduğu (185,51±9,76) bulundu.

Sonuç: Annelerin güvenlik önlemleri ve ilkyardım uygulamalarının yetersiz olduğu ve tutumlarının eğitim, çalışma durumu ve yaş değişkenine göre farklılık gösterdiği görülmektedir. Ebeveynlere yönelik ev kazalarına yönelik güvenlik önlemleri ve ilkyardım uygulamaları hakkında eğitimler düzenlenmelidir.

Anahtar kelimeler: Ev kazaları, ilkyardım, güvenlik önlemleri, çocuk

ABSTRACT

Objective: This study aimed to evaluate the knowledge and attitudes of mothers with children between the 0-6 years of age about safety precautions and first aid practices for home accidents.

Method: It was a descriptive-cross sectional research. It was conducted at child health and diseases polyclinic of a private hospital on 100 mothers with children between the ages of 0-6 years. The data were obtained using Personal Information Form, General Safety Precautions and First Aid Applications Evaluation Questionnaire, Scale for Mother's Identification of Safety Measures Against House Accidents For Children of 0-6 Years of Age and First Aid Practices and Attitude Assessment Form for Childhood Home Accidents.

Results: The mean age of mothers was 32.12±6.41 years, and 30% of them were high school graduates. Sixty-nine percent of them reported that their child had a history of home accident at least once and 91% did not receive any training about home accidents. Sixty-seven mothers did not use any child locks for windows, 44 % of them that stove knob covers, and 59% of them any outlet plug covers. The mothers' responses to statements on general safety precautions and first aid practices indicated that their knowledge and attitudes in this area are inadequate (9.17±1.79). Mothers had positive attitudes for prevention of childhood accidents at home (185.51±9.76).

Conclusion: It has been observed that mothers' safety precautions and first aid practices were insufficient and attitudes differed with regard to variables such as education, working status and age. Parents should be trained about the safety precautions and first-aid practices for home accidents.

Keywords: Home accidents, first aid, safety precautions, child

Alındığı tarih: 30.06.2018

Kabul tarihi: 24.09.2019

Yayın tarihi: 31.08.2020

Atf vermek için: Elmas EG, Durna Z, Akın S. Çocuğu olan annelerin ev kazalarına yönelik güvenlik önlemleri ve ilk yardım uygulamaları konusundaki bilgi ve tutumlarının değerlendirilmesi. Jaren. 2020;6(2):267-79.

Semiha Akın

Sağlık Bilimleri Üniversitesi
Hamidiye Hemşirelik Fakültesi,
İstanbul - Türkiye

✉ semihaakin@yahoo.com

ORCID: 0000-0002-1901-2963

E. G. Elmas 0000-0002-5066-2411

Demirođlu Bilim Üniversitesi
Florence Nightingale Hastanesi
Hemsirelik Yüksekokulu,
İstanbul, Türkiye

Z. Durna 0000-0001-8515-4911

Demirođlu Bilim Üniversitesi
Florence Nightingale Hastanesi
Hemsirelik Yüksekokulu,
İstanbul, Türkiye

GİRİŞ

Dünyada yılda yaklaşık 5,8 milyon insan kaza sonucu ölmektedir. Ölüme neden olan faktörlerin %10'unu kazalar oluşturmaktadır ⁽¹⁾. CDC verilerine göre her yıl 0 ile 19 yaş aralığında 9 milyon çocuk yaralanma nedeniyle acil servislerde tedavi edilirken, 225.000'den fazla çocuk hastaneye yatarak tedavi görmektedir. 9.000'den fazla çocuk ise kaza nedeniyle yaşamını kaybetmektedir ⁽²⁾. ABD'de 0-5 yaş grubu çocuklarda görülen kazalar sonucunda oluşan yaralanmaların %90'ının ve bu yaralanmalar sonucu oluşan ölümlerin %50'sinin ev ortamında gerçekleştiği bildirilmiştir ⁽³⁾.

Zamanlarının çoğunu evde geçiren 0-6 yaş grubu çocukları, aynı zamanda çevrelerini keşfetmeye olan merakları, sürekli hareket halinde olmaları, tehlike ve risklere karşı deneyimsiz olmaları, yetişkinleri taklit etmeleri ve kazalardan kendilerini koruyabilecek gelişimsel beceriye henüz yeterince sahip olmamaları nedeniyle kazaya uğrama oranı en yüksek grubu oluşturmaktadır ⁽⁴⁾. Günümüzde ebeveynlerin ev kazalarına yönelik önlemler almasına yardımcı birçok güvenlik ürünleri mevcuttur. Bu ürünlerin kullanımının yaygınlaştırılması (dolapların açılmasını önleyen kilitler, parmakların sıkışmasını ve çekmecelerin fazla açılmasını önleyen çekmece tutucuları, pencerelerin açılmasını önleyen çocuk kilitleri, merdivenlerden geçişini ve düşmesini önleyici güvenlik bariyerleri, yatak kenarlıkları, kapı stoperleri, sivri kenarlı mobilyalarda kullanılabilen köşe koruyucular, elektrik priz kapak/kilitleri, oyun alanı çitleri, ocak düğme emniyetleri, havuz güvenlik filesi) ve ailelerin güvenlik önlemlerine yönelik farkındalığının artırılmasının ev kazaları sonucu oluşan yaralanma oranlarını azaltacağı düşünülmektedir ⁽⁵⁾. Ev kazaları, ev ve çevresinde yapılan düzenlemeler ve çocuklarla en çok zaman geçiren annelere düzenli olarak verilen eğitim ile ebeveynlerin farkındalıkları ve bilinçlenmeleri sağlanarak önlenabilir ⁽⁶⁾.

Ev kazalarına yönelik alınması gereken güvenlik önlemlerinin yanında ev kazalarının önlenemediği durumlarda ve ev kazaları ile karşılaşıldığı anlarda ise doğru ilk yardım uygulamasının yapılması oldukça önem taşımaktadır ⁽⁷⁾. İlk yardımın amacı, ilk yardım yönünden yardıma muhtaç kimseye kaza yerinde ve anında yapılan müdahalelerle yaşam kurtarmaktır ⁽⁶⁾.

Bilinçli olarak doğru bir şekilde yapılan ilk yardım uygulamaları ölüm ve sakatlıkların önüne geçmektedir. Annelerin ilk yardım konusundaki bilgi düzeyleri kaza sonrası oluşabilecek mortalite ve morbidite oranlarını etkilemesi açısından önemlidir ⁽⁸⁾. Koruyucu sağlık hizmetlerinde önemli bir rolü bulunan hemşirelerin çocukluk çağında sık görülen, sakatlıklara ve ölümlere yol açabilen ev kazalarının önlenmesi ve kalıcı sakatlık/ölümlerin engellenmesi amacıyla ev kazalarının görülme sıklığının, ev kazalarının neden olduğu sonuçların, annelerin kazaları önlemeye ve ilk yardıma yönelik bilgi, davranış ve tutumları ile etkileyen faktörlerin bilinmesi önem taşımaktadır. Bu bilgilerden yola çıkarak araştırma, 0-6 yaş grubu çocuğu olan annelerin ev kazalarına yönelik aldığı güvenlik önlemleri ve ilk yardım uygulamaları konusundaki bilgi ve tutumlarının değerlendirilmesi amacıyla gerçekleştirildi.

Araştırmada yanıtlanması beklenen sorular:

1. 0-6 yaş grubu çocuklarda rastlanan ev kazaları nelerdir?
2. Çocukları ev kazalarından korumak için ev ortamında alınan güvenlik önlemleri nelerdir?
3. Çocuklarda görülen ev kazalarına yönelik annelerin ilk yardım uygulamaları ve tutumları nelerdir?
4. Annelerin ve ailelerin özellikleri, annelerin genel ilk yardım ve güvenlik önlemleri ile ev kazalarına yönelik güvenlik önlemlerini ve ilk yardım uygulamaları konusundaki bilgi ve tutumlarını etkilemekte midir?

YÖNTEM

Araştırmanın Yeri

Araştırma özel bir hastanenin çocuk sağlığı ve hastalıkları polikliniklerinde gerçekleştirildi.

Araştırmanın Evreni ve Örneklemi

Araştırma evrenini ilgili hastanenin çocuk sağlığı ve hastalıkları polikliniğine çocuğunun muayenesi ve izlemi için başvuran 0-6 yaş grubu çocukların anneleri oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini ilgili hastanenin polikliniğine başvuran çocukların anneleri oluşturdu. Araştırma örnekleminin oluşturulmasında bir örnekleme yöntemi kullanılmayıp örnekleme ilgili tarihlerde ulaşılabilen kriterlere uyan 100 anne dahil edildi. Araştırma örneklemine 18 yaş ve üzeri yaş grubunda olan, 0-6 yaş arasında çocuğu olan,

araştırmaya katılmaya gönüllü olan ve Türkçe anlayıp konuşabilen anneler dahil edildi.

Araştırmanın Etik Yönü

Etik Kurul onayı (44140529-2017-90) ve araştırmanın yapıldığı hastaneden kurum izni alındı. Araştırmaya katılmaya gönüllü olan bireylere araştırmanın amacı, araştırmadan istekleri dahilinde ayrılacakları ve araştırma verilerinin kimseye paylaşılmayacağı açıklanarak yazılı ve sözlü Bilgilendirilmiş gönüllü olurları alındı. Veriler üç veri toplama aracı kullanılarak elde edildi. 0-6 Yaş Çocuklarda Annenin Ev Kazalarına Yönelik Güvenlik Önlemlerini Tanılama Ölçeği'ni bu çalışmada kullanmak üzere Çınar'dan izin alındı.

Verilerin Toplanması

Veriler, 15 Ocak 2018-15 Mart 2018 tarihlerinde ilgili hastanenin çocuk sağlığı ve hastalıkları polikliniğine başvuran çocukların anneleri ile yüz yüze görüşme yöntemiyle elde edildi. Veriler her bir anneyle yaklaşık 20 dk. görüşülerek toplandı. Katılımcılar örnekleme dahil edilme kriterlerine uygunluk açısından değerlendirildi.

Veri Toplama Araçları

Araştırmada veri toplama araçları olarak Kişisel Bilgi Formu, 0-6 Yaş Çocuklarda Annenin Ev Kazalarına Yönelik Güvenlik Önlemlerini Tanılama Ölçeği ve Çocukluk Çağı Ev Kazalarına Yönelik İlk Yardım Uygulamaları ve Tutumu Değerlendirme Formu kullanıldı.

1. Kişisel Bilgi Formu: Anne ve aile, çocuk, ev kazaları, ev ortamı, genel güvenlik önlemleri ve ilkyardım uygulamalarına ilişkin bilgilerin sınıflandırıldığı toplam dört bölüm ve 41 sorudan oluşmaktadır. Bu form aracılığıyla anne, aile ve çocuk hakkındaki bilgilerin yanı sıra ev kazalarına yönelik ev ortamındaki olası risk faktörlerine ilişkin bilgi amaçlanmıştır.

2. Genel Güvenlik Önlemleri ve İlk Yardım Uygulamaları Formu: Form annelerin güvenlik önlemleri ve ilk yardım uygulamalarına ilişkin temel bilgiler hakkındaki farkındalığının değerlendirilmesi ve kullanılan diğer ölçek ve formlardan elde edilen sonuçları desteklemesi amacıyla oluşturulmuştur. Toplam 13 söylemden oluşmaktadır. Annelerden formda yer alan söylemlere "evet", "hayır" ve "bilmiyorum" şeklinde yanıt vermesi beklenmektedir.

Anneler doğru bilgi yanıt verdiği her söylem için 1 puan almaktadır.

3. 0-6 Yaş Çocuklarda Annenin Ev Kazalarına Yönelik Güvenlik Önlemlerini Tanılama Ölçeği: Ölçek 0-6 yaş grubu çocuğu olan annelerin ev kazalarına yönelik güvenlik önlemlerine ilişkin tutumlarını tanımlamak amacıyla geliştirilmiştir. Ölçeğin geçerlilik ve güvenilirlik çalışması Çınar ve Görak tarafından 2003 yılında 0-6 yaş grubu çocukları bulunan 600 anne üzerinde yapılmıştır. Ölçek 34 olumlu söylem 6 olumsuz söylem olmak üzere toplam 40 söylemden (örnek madde 1: Banyo ve tuvalet zeminini kuru tutmaya özen gösteririm, örnek madde 2: Mobilya seçerken keskin kenarlı ve sivri köşeli olmamasına dikkat ederim gibi) oluşmaktadır. Beşli likert tipte olan bu ölçekte, her bir madde 1-5 arasında puanlanmaktadır. Olumlu ifade içeren maddelerde "Her zaman" cevabı 5 puan, "Çoğu zaman" yanıtı 4 puan, "Bazen" yanıtı 3 puan, "Nadiren" yanıtı 2 puan, "Hiçbir zaman" yanıtı 1 puan almaktadır. Olumsuz söylem içeren 6, 9, 23, 26, 30 ve 40'inci maddelerde puanlama tersine olmaktadır. Ölçekten alınabilecek puan en az 40 en fazla 200'dür. En yüksek puana ulaşılması annelerin çocuğunu ev kazalarından korumaya yönelik önlemleri en üst düzeyde aldığını gösterir. Çınar ve Görak çalışmasında ölçeğin Cronbach alfa iç tutarlılık katsayısı 0,82 bildirmiştir⁽⁹⁾. Bu çalışmada ise Cronbach alfa iç tutarlılık katsayısı 0,68 elde edilmiştir.

4. Çocukluk Çağı Ev Kazalarına Yönelik İlk Yardım Uygulamaları ve Tutumu Değerlendirme Formu: Bu form 0-6 yaş grubu çocuğu olan annelerin sık karşılaştığı ev kazalarına yönelik ilk yardım uygulamaları ve tutumlarını değerlendirmek amacıyla uzman görüşünün de desteği ile ilgili literatürden yararlanılarak hazırlandı^(7,10,14). Çocukluk Çağı Ev Kazalarına Yönelik İlk Yardım Uygulamaları ve Tutumu Değerlendirme Formu en sık karşılaşılan ev kazalarından oluşan beş başlık ve her başlık altında dört söylem olmak üzere toplamda 20 söylemden oluşmaktadır. Katılımcıların yapılmasını uygun gördükleri ifadeleri "evet", yapılmasını uygun görmedikleri söylemleri ise "hayır" olarak yanıtlamaları istenmektedir. Birinci bölümde annenin çocuğunda sıcak cisim yanıkları, sıcak sıvı yanıkları, kimyasal madde yanıkları ve elektrik çarpması sonucu oluşan yanıklar oluşması halinde başvuracağı ilk yardım uygulamaları ve tutumların değerlendirilmesine, ikinci bölümde

annenin çocuğunun gözüne, kulağına veya burnuna yabancı cisim kaçması halinde başvuracağı ilk yardım uygulamaları, üçüncü bölüm annenin çocuğunun zehirli ve kimyasal maddeler veya gaz ile zehirlenmesi durumlarında başvuracağı ilk yardım uygulamaları, dördüncü bölüm solunum yoluna yabancı cisim kaçması ve suda boğulma, beşinci bölüm düşme, çarpma, ezilme, kesikler ve delici alet batması ile karşılaşan annenin uygun gördüğü ilk yardım uygulamalarının ve tutumların belirlenmesine yönelik söylemler içerir. Anketten alınabilecek minimum puan 0, maksimum puan 20'dir. Puan artışı çalışmaya katılan annenin ev kazalarına yönelik ilk yardım uygulamaları ve tutumlarının olumlu yönde olduğunu gösterir.

Araştırmanın Sınırlılıkları

Araştırmanın kesitsel bir çalışma olup, kısa bir zaman diliminde ve belirli bir kurumda yapılması birinci sınırlılıktır. Ayrıca araştırmanın yalnızca 0-6 yaş grubu çocuğu olan annelerin sözel bildirimine dayanması diğer araştırma sınırlılığını oluşturmaktadır.

Verilerin İstatistiksel Analizi

Veriler SPSS 16,0 (Statistical Program for Social Sciences) paket programı kullanılarak değerlendirildi. Verilerin dağılımı frekans, aritmetik ortalama, standart sapma ve yüzde gibi betimsel istatistikler kullanılarak çözümlendi. Anket toplam puan ortalamaları ile değişkenlerin karşılaştırılmasında Mann-Whitney U testi ve Kruskal-Wallis testleri kullanıldı. İlişki analizleri için Spearmann korelasyon analizi testi kullanıldı.

BULGULAR

Anne ve Çocuklar ile İlgili Özellikler

Araştırmaya katılan annelerin yaş ortalaması 32,12±6,41'dir. Annelerin tamamına yakını (%97) evli, %30'u lise, %22'si ön lisans veya lisans mezundur. Çocukların ortalama yaşı 3,14±1,73'tür. Çocukların büyük çoğunluğunun (%92) bakımından öncelikli olarak çocuğun annesinin sorumlu olduğu belirlendi (Tablo 1).

Ev Kazaları ile İlgili Özellikler

Annelerin %69'unun çocuklarının bir ev kazası geçirdiği saptandı. Çocukların ev kazası geçirme sayısı en fazla 5'tir. Çocukların %55'inin düşme, %38'inin çarpma, %15'inin yanık, %13'ünün ise yabancı cisim kaçması ile karşılaştığı belirlendi. Çocukların %64'ünün dikkatsizlik,

Tablo 1. Anne ve Ailenin Sosyodemografik Özellikleri (N=100).

Değişkenler	n	%
Anne Yaş		
Ortalama: 32,12±6,41 (Aralık: 20-47)		
Baba Yaş		
Ortalama: 35,64±6,03 (Aralık: 23-49)		
Medeni Durum		
Evli	97	97
Bekar	1	1
Eşi vefat etmiş	1	1
Dul	1	1
Anne Eğitim Düzeyi		
İlköğretim	43	43
Lise	30	30
Ön lisans / Lisans	22	22
Yüksek lisans ve üzeri	5	5
Annenin ev kazaları konusunda eğitim alma durumu		
Hayır, gerek görmedim	61	61
Hayır, fakat almak isterim	30	30
Evet	9	9
Annenin ev kazaları konusunda eğitim aldığı yer		
Çocuk gelişimi kursu	4	4
Hastane	2	2
İlk yardım kursu	1	1
Okul	1	1
Seminer	1	1
Üniversite	1	1
Annenin ilk yardım konusundaki bilgi düzeyi		
Hiç bilmiyorum.	17	17
Kısmen biliyorum.	62	62
Biliyorum.	21	21
Acil ilk yardım kuruluşlarının numaralarını bilme durumu		
İtfaiye	88	88
Ambulans	0	0
Ulusal Zehir Danışma Merkezi		

%2'sinin bilgi eksikliği, %2'sinin ise uygun olmayan ev koşulları nedeniyle kaza geçirdiği bildirildi (Tablo 2). Çocukların %31'inin yanında ev kazası geçirdikleri sırada annesiyle birlikte olduğu, %23'ünün yanında diğer aile üyelerinden bir kişinin olduğu, %13'ünün ise yalnız olduğu bildirildi. Çocukların %15'inin kazayı mutfakta, %32'sinin salon veya oturma odasında, %27'sinin yatak odası veya çocuk odasında, %8'inin banyoda, %5'inin bahçede geçirdiği rapor edildi. Annelerin %61'inin ev kazaları konusunda eğitim almadığı ve eğitim almaya gerek görmediği, %30'unun eğitim almadığı ancak almak istediği, %9'unun ise bir eğitim aldığı belirlendi. Örneklemin %62'sinin itfaiyenin, %88'inin ambulansın telefon numarasını bildiği saptandı. Annelerin hiçbirisi ulusal zehir danışma merkezi telefon numarasını bilememiştir.

Tablo 2. Çocuklar ve Ev Kazaları İle İlgili Özellikler (N=100).

Değişkenler	n	%
Evde yaşayan çocuk sayısı Ortalama: 2,13±1,23 (Aralık: 1-8)		
Çocuk yaşı Ortalama: 3,14±1,73 (Aralık: 6 yaş ve altı)		
Çocuk sayısı		
Kız	86	64,7
Erkek	46	34,6
Çocuğun bakımından öncelikli olarak sorumlu kişi		
Anne	92	92
Büyükanne	6	6
Bakıcı	2	2
Çocuğun ev kazası geçirme durumu		
Evet	69	69
Hayır	31	31
Çocuğun ev kazası geçirme sayısı Ortalama: 1,43±1,26 (Aralık:0-5)		
Çocuğun geçirdiği ev kazası		
Düşme	55	55
Çarpma	38	38
Yanık	15	15
Boğulma tehlikesi	5	5
Kesik	6	6
Zehirlenme	2	2
Yabancı cisim kaçması	13	13
Ev kazası geçirdiği yaşı Ortalama: 2,51±1,39 (Aralık:1-6)		
Evde kaza geçirmesine sebep olan faktörler		
Dikkatsizlik	64	64
Bilgi eksikliği	2	2
Uygun olmayan ev koşulları	2	2
Ev kazası geçirdiğinde yanında olan kişi		
Anne	31	31
Diğer aile üyeleri	23	23
Yalnız	13	13
Kaza sonucunda vücudun etkilenen bölgesi		
Baş-boyun	28	28
Yüz	12	12
Kol	10	10
El	12	12
Bacak	28	28
Gövde	5	5
Ayak	10	10
Kalça	6	6
Diğer (boğaz, GIS vb.)	16	16
Kazanın geçirildiği yer		
Mutfak	15	15
Salon/oturma odası	32	32
Yatak/çocuk odası	27	27
Banyo	8	8
Bahçe	5	5
Merdiven	4	4
Balkon/teras	3	3
Çocuğun ev kazası ile ilgili tedavi alma durumu		
Ayaktan	25	25
Yatarak	2	2
Evde müdahale	41	41
Ev kazasının sonuçlanma şekli		
Tam iyileşme	59	59
Geçici sakatlık	1	1
Hafif yaralanma	8	8

[§] Birden fazla 6 yaşından küçük çocuğu kadınlar işaretlediği için sayı 100'den fazladır.

Ev Ortamı ile İlgili Özellikler

Annelerin %24'ünün yaşadıkları evde balkon olmadığı, annelerin %51'inin evinde çocuğunun düşmesini, sıkışmasını ve tırmanmasını önleyecek nitelikte balkon demirliği olduğu, %25'inin evinde bu nitelikte bir balkon demiri bulunmadığı belirlendi. Annelerin %86'sının evindeki merdivende çocuğunun geçişini veya düşmesini önleyebilecek güvenlik kapısı veya tutunacak yer olduğu saptandı. Annelerin %33'ünün pencerelerinde çocuk kilidi olduğu, %29'unun pencerelerinde demirlik veya korkuluk olduğu, %56'sının mutfakta kullandığı ocaklarda çocuk kilidi olduğu, %41'inin evindeki elektrik prizlerinde kapak ya da kilit olduğu, %20'sinin dolap ve çekmecelerinde çocuk kilidi kullandığı, %37'sinin evinde bir yangın tüpü olduğu bildirildi (Tablo 2).

Genel İlk Yardım ve Güvenlik Önlemleri Değerlendirme Formu'na İlişkin Özellikler

Katılımcıların Genel İlk Yardım ve Güvenlik Önlemleri (GİGÖ) Değerlendirme Formu maddelerine verdikleri yanıtlar ve yüzdeleri Tablo 3'te verilmektedir. İlgili tabloda "doğru yanıt" koyu renkle belirtildi. Annelerin Genel İlk Yardım ve Güvenlik Önlemleri Değerlendirme Formu maddelerine verdikleri doğru ve yanlış yanıtlar incelendiğinde, annelerin en çok doğru yanıt verdikleri maddenin, "Kazaya uğrayan ya da hastalanan kişiye olay yerinde ve anında yapılan ilaçsız uygulamalara ilk yardım denir." (n=99) maddesi olduğu, annelerin en çok yanlış yanıt verdikleri maddenin, "Bebekler beşiklerinde yattığında etrafı yumuşak yastıklarla desteklenmelidir." (n=78) maddesi olduğu saptandı. Annelerin Genel İlk Yardım ve Güvenlik Önlemleri Değerlendirme Formu puan ortalaması 9,17±1,79 belirlendi.

0-6 Yaş Çocuklarda Annenin Ev Kazalarına Yönelik Güvenlik Önlemlerini Tanılama Ölçeği'ne İlişkin Bulgular

0-6 Yaş Çocuklarda Annenin Ev Kazalarına Yönelik Güvenlik Önlemlerini Tanılama Ölçeği maddeleri puan ortalamaları incelendiğinde, annelerin en çok yaptıklarını belirttikleri madde, "Soyulan-yıpranan elektrik kablolarının çocuklar için tehlike oluşturduğunu düşünürüm", maddesi iken, en çok hiçbir zaman yapmadıklarını ifade ettikleri madde ise, "Yemek pişirirken çocuğumun mutfakta dolaşmasına izin

Tablo 3. Ev Ortamı İle İlgili Özellikler

Değişkenler	n	%
Bina Kat Sayısı Ortalama: 5,46 ± 3,815 (Aralık: 1-30)		
Yaşanılan Kat Ortalama: 3,06 ± 2,416 (Aralık: 1-14)		
Isıtma Tipi		
Doğalgaz	88	80
Soba/şömine	10	10
Klima	1	1
Elektrikli ısıtıcı	1	1
Balkon demirliği çocuğunuzun düşmesini, sıkışmasını ve tırmanmasını önleyecek nitelikte mi?		
Balkon yok	24	24
Evet	51	51
Hayır	25	25
Oturduğunuz evde bulunan merdivenlerde çocuğunuzun geçişini/düşmesini önleyebilecek güvenlik kapısı veya tutunacak yerler var mı?		
Merdiven yok	1	1
Evet	86	86
Hayır	13	13
Oturduğunuz apartmanda asansör var mı?		
Evet	33	33
Hayır	67	67
Pencerelerinizde çocuk kilidi var mı?		
Evet	33	33
Hayır	67	67
Pencerelerinizde demirlik/ korkuluk var mı?		
Evet	29	29
Hayır	71	71
Mutfakta kullandığınız ocaklarda "çocuk kilidi" var mı?		
Evet	56	56
Hayır	44	44
Elektrik prizlerinde kapak ya da kilit var mı?		
Evet	41	41
Hayır	59	59
Dolap /çekmecelerinizde "çocuk kilidi" kullanıyor musunuz?		
Evet	20	20
Hayır	80	80
Evinizde yangın alarmı var mı?		
Evet	18	18
Hayır	82	82
Evinizde yangın tüpü var mı?		
Evet	37	37
Hayır	63	63
Evinizde ilk yardım çantası /dolabı var mı?		
Evet	61	61
Hayır	39	39
Evinizdeki dolaplar, vitrinler ve televizyon duvara montelenmiş mi?		
Evet	44	44
Hayır	56	56

veririm." maddesi olarak belirlendi. Annelerin 0-6 Yaş Çocuklarda Annenin Ev Kazalarına Yönelik Güvenlik Önlemlerini Tanılama Ölçeği puan ortalaması 185,51±9,76 bulundu (Tablo 4).

Çocukluk Çağı Ev Kazalarına Yönelik İlk Yardım Uygulamaları ve Tutumu Değerlendirme Formu'na İlişkin Bulgular

Çocukluk Çağı Ev Kazalarına Yönelik İlk Yardım Uygulamaları ve Tutumu Değerlendirme Formu maddelerine verilen yanıtlar incelendi. Annelerin tamamının, "Çocuğumun gözüne toz kaçtığında ovuşturmam, bir bez ile silerim ve bol su ile yıkıyorum." maddesine doğru yanıt verdiği saptandı. Annelerin en çok, "Çocuğum tentürdiyot içerse hemen nişasta ve su ile pelte hazırlar, çocuğuma yedirir ve kustururum." (n=89) maddesini yanlış yanıtladıkları belirlendi. Annelerin Çocukluk Çağı Ev Kazalarına Yönelik İlk Yardım Uygulamaları ve Tutumu Değerlendirme Formu puan ortalaması 13,95±1,96 saptandı (Tablo 5).

Ölçek Puanlarının Örneklemin Kişisel Özellikleriyle Karşılaştırılması

Genel İlk Yardım ve Güvenlik Önlemleri Değerlendirme Formu puanları ile annelerin yaşı arasında istatistiksel açıdan anlamlı, pozitif yönde ve çok düşük düzeyde ($r_s=0,23$, $p<0,05$) saptandı. Çocukluk Çağı Ev Kazalarına Yönelik İlk Yardım Uygulamaları ve Tutumu Değerlendirme Formu puanları ile annelerin yaşı arasında istatistiksel açıdan anlamlı, pozitif yönde ve çok düşük düzeyde ($r_s=0,22$, $p<0,05$) bir ilişki saptandı. Buna karşın annelerin yaşları ile 0-6 Yaş Çocuklarda Annenin Ev Kazalarına Yönelik Güvenlik Önlemlerini Tanılama Ölçeği puanları arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki olmadığı belirlendi.

Tüm puan türleri arasında annelerin eğitim durumuna göre istatistiksel olarak anlamlı fark bulundu ($p<0,05$). Ön lisans veya lisans mezunu annelerin Genel İlk Yardım ve Güvenlik Önlemleri Değerlendirme Formu puanları, ilköğretim mezunu annelerin puanlarına göre istatistiksel olarak anlamlı derecede yüksek bulundu. Lise mezunu annelerin 0-6 Yaş Çocuklarda Annenin Ev Kazalarına Yönelik Güvenlik Önlemlerini Tanılama Ölçeği puanları, ilköğretim mezunu annelerin puanlarına göre istatistiksel olarak anlamlı derecede daha yüksek bulundu. Ön lisans,

Tablo 4. Annelerin Genel İlk Yardım ve Güvenlik Önlemleri Değerlendirme Formu Maddelerine Verdikleri Yanıtların Dağılımı.

Maddeler	Evet		Hayır		Bilmiyorum	
	n	%	n	%	n	%
1. Kazaya uğrayan ya da hastalanan kişiye olay yerinde ve anında yapılan ilaçsız uygulamalara ilk yardım denir.	99	99	1	1	-	-
2. İlk yardım sadece sağlık eğitimi almış kişiler tarafından yapılmalıdır.	51	51	49	49	-	-
3. Çocuklarda kalp atım sayısı üst kolun iç kısmından ve boyundan alınır.	73	73	3	3	24	24
4. 1-6 yaş grubundaki çocuklar dakikada 30 defa soluk alıp verirler.	37	37	14	14	49	49
5. Bebekler odada tek başınayken karnının üzerinde yatırılmalıdır.	28	28	71	71	1	1
6. Bebekler beşiklerinde yatığında etrafı yumuşak yastıklarla desteklenmelidir.	78	78	22	22	-	-
7. Küçük çocuklara nazar boncuğu takılması sakıncalıdır.	83	83	16	16	1	1
8. Çocuklarda kalp masajı çocuk sert zemin üzerine yatırılarak yapılır.	64	64	9	9	27	27
9. Çocuğa ilaç içireceğimizde bunun şeker olduğunu söylemek doğru bir davranıştır.	19	19	81	81	-	-
10. Çocuk yüksekten düşerse sonraki 2 saat içinde uyuması sakıncalıdır.	96	96	1	1	3	3
11. Çocuğun ayağına sivri bir cisim batarsa batan bu cisim çıkartılır ve üzerine kolonyaya dökülür.	35	35	62	62	3	3
12. Çocuklar odada yalnız ise yürütecini içerisinde bırakılabilir.	18	18	82	82	-	-
13. Pencere ve balkon demirlikleri çok dar ya da çok geniş olmamalıdır.	98	98	-	-	2	2

GİGÖ Puanı 9,17±1,79 (Min-Maks: 5-13) (Potansiyel Dağılım 0-13)

Tablo 5. Annelerin 0-6 Yaş Çocuklarda Annenin Ev Kazalarına Yönelik Güvenlik Önlemlerini Tanılama Ölçeği Maddelerine Verdikleri Puanlar.

Maddeler	χ	± ss
1. Banyo ve tuvalet zeminini kuru tutmaya özen gösteririm.	4,85	0,5
2. Mobilya seçerken keskin kenarlı/sivri köşeli olmamasına dikkat ederim.	4,52	0,96
3. Kullanılmayan elektrik prizlerini, plastik koruyucularla kapatırım veya önüne engel oluşturacak koltuk gibi eşyalar çekerim.	4,16	1,29
4. Tuvalet ve banyo kapılarını kapalı tutarım.	4,90	0,44
5. Çocuğumu yaşına uygun büyüklükte sandalyeye oturturum.	4,11	1,50
6. Çamaşır makinemi fişe takılı ve kapağını açık bırakırım.	4,59	1,14
7. Evde acil kazalarda kullanılmak üzere oksijenli su, tentürdiyot gibi maddeler bulundururum.	4,11	1,36
8. Çocuklarımdan ağzlarında yemek varken konuşmalarını ve oyun oynamalarını tehlikeli bulurum.	4,92	0,46
9. Sıcak yiyecek ve içecekleri çocuğun rahatlıkla ulaşabileceği yerlere koyarım.	4,71	0,98
10. Çekirdekli meyveleri çocuklarıma çekirdeklerini ayıklayarak yedirmeye dikkat ederim.	4,79	0,59
11. Kibrit çakmak gibi maddeleri çocuğumun erişemeyeceği yerlere kaldırırım.	4,91	0,45
12. Misafirlikte ve misafir varken çocuğumun güvenliğini izlerim.	4,96	0,24
13. Soba, şömine, radyatör gibi ısıtıcı araçların çevresine koruyucu parmaklıklar koyarım.	3,49	1,64
14. Çocuğumu banyo küvetinde yalnız bırakmaktan kaçınırım.	4,91	0,47
15. Soyulan-yıpranan elektrik kablolarının çocuklar için tehlike oluşturduğunu düşünürüm.	4,98	0,14
16. Çocuğumu odada yalnız bırakmak zorunda kalırsam çevresine parmaklıklı oyun parkı gibi ortamlar oluşturmaya özen gösteririm.	4,38	1,25
17. İlaç şişelerinin ağzını çocuğumun açamayacağı gibi sıkıca kapatırım.	4,97	0,22
18. Çocuğumun yataktan düşmesini engellemek için gerekli önlemleri alırım (varsa kenarlığı kaldırma, yoksa sandalye, yastık ile destekleme vb.)	4,94	0,34
19. Uzatma kablolarını kullandıktan sonra prizden çekerek ortadan kaldırırım.	4,62	1,03
20. Kesici aletleri (bıçak, tıraş bıçağı, makas gibi) çocuğumun ulaşamayacağı yerlerde saklarım.	4,95	0,26
21. Çocuğumun ulaşabileceği yerlerde su dolu kova, leğen, tencere bırakmam.	4,88	0,52
22. Evde veya bahçedeki zehirli bitkilerin (sarmaşık, kauçuk gibi) çocuklar için tehlike oluşturduğunu düşünürüm.	4,81	0,65
23. Çocuğumun emziki veya nazar boncuğunu çengelli iğne ile üzerindeki giysilere takarım.	4,38	1,29
24. Çöpleri çocuğumun erişemeyeceği yerlerde saklarım.	4,72	0,77
25. Çocuğumun banyo suyunun sıcaklığını derece veya dirsek ile kontrol ederim.	4,90	0,53
26. Yemek pişirirken çocuğumun mutfakta dolaşmasına izin veririm.	3,37	1,57
27. Çocuğumun oyuncaklarını çabuk yanmayan maddelerden seçmeye özen gösteririm.	4,77	0,60
28. Ütü, ekmek kızartma makinesi gibi elektrikli aletleri kullanırken çocuğumun ulaşamayacağı yerlere koyarım.	4,94	0,42
29. Tuvalette çocuğumun düşmemesi için boyuna uygun tuvalet adaptörleri kullanırım.	4,01	1,55
30. Boş kullanılmayan kutu ve plastik torbaları ortalıkta bırakırım.	4,69	0,94
31. Fırın ve ocak üzerindeki tava, tencere saplarını çocuğumun erişemeyeceği yönde yerleştirmeye dikkat ederim.	4,97	0,17
32. Yeni emeklemeye başlayan bebeklerin çevresinde ağzına götürülebileceği cisimlerin olmamasına özen gösteririm.	4,97	0,17
33. İp, kemer ve naylon şeritlerin çocuğum için tehlikeli olabileceğini düşünerek erişebileceği yerde bulunmamasına özen gösteririm.	4,90	0,48
34. Balkonlarda kenarlıkları ve aralıksız olmasına özen gösteririm.	4,62	0,96
35. Çocuğuma oyuncak seçerken, batıcı, kesici, delici ve küçük parçalı olmamasına özen gösteririm.	4,96	0,20
36. Çocuğuma oyuncak alırken boyası çıkmayan maddeden yapılmış olmasına özen gösteririm.	4,83	0,59
37. Evde bulunduğum zamanlarda bile balkon veya bahçe kapılarını kilitletirim.	4,45	1,20
38. Pencereye demir parmaklıklar veya benzeri engeller konulmasını sağlarım.	4,15	1,44
39. Zehirli maddeleri (fare zehri, deterjan, boya, çamaşır suyu, gaz, benzin gibi) çocuğumun kolayca ulaşabileceği yerlerde bırakmam.	4,90	0,58
40. Çocuğum bir kaza geçirdiğinde onu cezalandırırım.	4,57	0,96

"0-6 Yaş Çocuklarda Annenin Ev Kazalarına Yönelik Güvenlik Önlemlerini Tanılama Ölçeği puanı (Potansiyel Dağılım: 40-200)

Tablo 6. Annelerin Çocukluk Çağı Ev Kazalarına Yönelik İlk Yardım Uygulamaları ve Tutumu Değerlendirme Formu Maddelerine Verdikleri Yanıtlar (N=100).

Maddeler	Evet		Hayır	
	n	%	n	%
1. Yanıklar				
1. Çocuğum sıcak ütüye dokunursa yanan bölgeye doğrudan buz uygulaması yaparım.	60	60	40	40
2. Çocuğumda hafif yanık olmuşsa yanık bölgesini akan suyun altında 20 dk. tutarım.	94	94	6	6
3. Çocuğumun vücuduna sıcak su dökülürse kıyafetlerini hemen çıkarırım ve yanan bölge üzerine yoğurt ya da diş macunu sürerim.	36	36	64	64
4. Çocuğuma elektrik çarpması durumunda ilk olarak evin elektriğini sigortadan keserim.	80	80	20	20
2. Göz, Kulak, Buruna Yabancı Cisim Kaçması				
1. Çocuğumun burnuna yabancı cisim kaçtığında cımbızla çıkarmaya çalışırım.	18	18	82	82
2. Çocuğumun gözüne toz kaçtığında ovuşturmam, bir bez ile silerim ve bol su ile yıkarım.	100	100	0	0
3. Çocuğumun gözüne yabancı bir cisim kaçtığında, cismin rahat çıkması için gözüne zeytinyağı damlatırım.	10	10	90	90
4. Çocuğumun kulağına nohut kaçarsa kulağına bol su ile yıkarım.	5	5	95	95
3. Zehirlenmeler				
1. Çocuğum çamaşır suyu içerse çocuğumu hemen kusturmaya çalışırım.	40	40	60	60
2. Çocuğum tentürdiyot içerse hemen nişasta ve su ile pelte hazırlar, çocuğuma yedirir ve kustururum.	11	11	89	89
3. Çocuğum tüp veya şofben gibi nedenlerle zehirlenmiş ise hemen süt içiririm.	28	28	72	72
4. Çocuğum zehirli maddeyi 4- 5 saat önce almışsa zeytinyağı içirerek dışkı yolu ile zehri atmasını sağlarım.	13	13	87	87
4. Solunum/Sindirim Yoluna Yabancı Cisim Kaçması, Suda Boğulma				
1. Çocuğum soluk almada güçlükle çekiyorsa öncelikle ağzının içinde herhangi bir şey olup olmadığı kontrol ederim.	99	99	1	1
2. Solunum yollarına yabancı cisim kaçarsa çocuğumun arkasına geçip, göğüs kafesinin altına yumrukla bastırarak cismi çıkarmaya çalışırım.	97	97	3	3
3. Çocuğumun hava yoluna bir şey kaçmış ise çocuğu kuvvetli bir şekilde öksürmesi için teşvik ederim.	97	97	3	3
4. Suda boğulan bir çocuk nefes almıyorsa sırt üstü yatırıp başını geriye çekerim. Burun deliklerini kapatıp ağızdan ağıza nefes veririm.	86	86	14	14
5. Yaralanmalar				
1. Çocuğum sert bir cisme çarparsa zedelenen bölgeye doğrudan (bir havluya sarmadan) buz uygulaması yaparım.	72	72	28	28
2. Çocuğumda düşme sonucu sıyrık olmuşsa yara yerini önce ılık sabunlu su ile yıkayarak üzerindeki yabancı maddeleri temizlerim.	88	88	12	12
3. Çocuğumun bir yeri bıçak ile kesilmişse yara temizliğini ve pansumanı dezenfektan madde ve pamuk kullanarak yaparım.	81	81	19	19
4. Çocuğumun vücuduna kalem, şiş gibi bir cisim batarsa cismi yerinden çıkarmadan etrafını bir bezle sararım.	80	80	20	20

Çocukluk Çağı Ev Kazalarına Yönelik İlk Yardım Uygulamaları ve Tutumu Değerlendirme Formu (ÇÇEKYİUT) puanı 13,95± 1,96 (Min-Maks: 9-18)

lisans, yüksek lisans ve üzeri eğitim seviyesinde olan annelerin Çocukluk Çağı Ev Kazalarına Yönelik İlk Yardım Uygulamaları ve Tutumu Değerlendirme Formu puanları ise ilköğretim mezunu annelerin puanlarına göre istatistiksel olarak anlamlı derecede daha yüksek bulundu.

Annelerin evinde yaşayan birey sayısı ile Çocukluk Çağı Ev Kazalarına Yönelik İlk Yardım Uygulamaları ve Tutumu Değerlendirme Formu puanları arasında istatistiksel açıdan anlamlı, negatif yönde ve çok düşük düzeyde ($r_s = -0,22$, $p < 0,05$) bir ilişki saptandı. Buna karşın, evde yaşayan birey sayısı ile Genel İlk Yardım ve Güvenlik Önlemleri Değerlendirme Formu ve 0-6 Yaş Çocuklarda Annenin Ev Kazalarına Yönelik Güvenlik Önlemlerini Tanılama Ölçeği puanları arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki bulunmadı.

Anne çalışma durumuna göre Genel İlk Yardım ve Güvenlik Önlemleri Değerlendirme Formu puanları ve Çocukluk Çağı Ev Kazalarına Yönelik İlk Yardım Uygulamaları ve Tutumu Değerlendirme Formu puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulundu ($p < 0,05$). Geçici olarak çalışmayan annelerin Genel İlk Yardım ve Güvenlik Önlemleri Değerlendirme Formu puanları, ev hanımı olan annelerin puanlarına göre; çalışan veya geçici olarak çalışmayan annelerin Çocukluk Çağı Ev Kazalarına Yönelik İlk Yardım Uygulamaları ve Tutumu Değerlendirme Formu puanları ise ev hanımı olan annelerin puanlarına göre istatistiksel olarak anlamlı derecede daha yüksek bulundu.

Genel İlk Yardım ve Güvenlik Önlemleri Değerlendirme Formu, 0-6 Yaş Çocuklarda Annenin Ev Kazalarına Yönelik Güvenlik Önlemlerini Tanılama Ölçeği ve

Çocukluk Çağı Ev Kazalarına Yönelik İlk Yardım Uygulamaları ve Tutumu Değerlendirme Formu puanları arasında çocukların cinsiyetine, çocuk ev kazası geçirdiğinde yanında bulunan kişiye, annelerin ev kazaları konusunda daha önce eğitim alma durumuna ve çocukların daha önce kaza geçirme durumuna göre istatistiksel açıdan anlamlı fark saptanmadı ($p>0,05$).

TARTIŞMA

Günümüzde kazalar gelişmiş ve gelişmekte olan tüm ülkelerde çocuklar için önemli bir mortalite ve morbidite nedenidir. 0-6 yaş grubu çocukların zamanlarının büyük kısımlarını geçirmiş oldukları ev ortamları bu kazaların en sık rastlandığı mekanlardır. Özellikle yaşamın ilk yılları ile okul öncesi dönem arası çocukların hareketli, keşfetmeye duyarlı olmasına karşın fiziksel gelişimlerini yeterince tamamlamamış olması, tehlikelere karşı farkındalıklarının gelişmemiş olması ve kendini koruyamamaları nedeniyle kazaların en sık yaşandığı dönemlerdir. Çocukları yaşayacakları ev kazalarından koruma ve bir kaza yaşanması durumunda ilk ve doğru müdahaleyi yapma konusunda ebeveynlere özellikle de zamanlarının büyük kısmında yanlarında bulunan annelere büyük sorumluluklar düşmektedir. Bu nedenle ev kazaları konusunda annelerin bilgisi ve alınması gereken güvenlik önlemleriyle ilgili tutumlarının belirlenmesi oldukça önemlidir.

Çocuklarda Görülen Ev Kazalarına İlişkin Özelliklerin Tartışılması

Ev kazaları sıklığı ülkeler ve yaş gruplarına göre değişmekle beraber çocukluk çağı kazalarının %25'ini oluşturmaktadır. Araştırmada elde edilen sonuçlara göre 0-6 yaş grubu çocuğa sahip annelerin %69'unun çocuklarının şimdiye kadar en az bir kez ev kazası geçirdiği saptandı. Çalışmada ev kazası geçirme sayısı $1,43\pm 1,2$ olarak belirlendi. Başka çalışmalardan elde edilen sonuçlarda ise ev kazalarının görülme sıklığı %30,2⁽⁶⁾, %54,3⁽⁷⁾, %69,9⁽¹⁵⁾, %19,7⁽¹⁶⁾ olarak belirlenmiştir. Bu sonuçların farklılığının araştırmaların farklı zamanlarda, farklı yerlerde ve farklı yaş gruplarıyla yapılan kesitsel çalışmalar olmasından kaynaklandığı düşünülmektedir.

Ev kazası geçirmede çocuğun bulunduğu yaş önemli bir etkidir. Araştırmaya katılan annelerin çocukları-

nın ev kazası geçirdiği yaşlar incelendiğinde, ortalama ev kazası geçirme yaşı $2,51\pm 1,39$ saptandı. Üçüncü'nün⁽⁵⁾ yaptığı çalışmada ise, ev kazalarının %45,7'sinin 2-4 yaş grubunda görüldüğü, Karatepe'nin⁽¹⁶⁾ yaptığı çalışmada, 0-4 yaş grubu çocuklarda yaşla birlikte ev kazası riskinin arttığı ve 5 yaş sonrasında ise yaşla birlikte riskin azalma eğiliminde olduğu belirtilmiştir.

Çalışmada, annelerin verdiği ifadeye göre çocukların ev kazası geçirmesine neden olan faktörlerin %64 oranında dikkatsizlik, %2 oranlarında bilgi eksikliği ve uygunsuz ev koşulları olduğu sonucuna varıldı. Şekerci'nin⁽⁶⁾ çalışmasında ise, çocuklarda kazaya neden olan faktörlerin %52,5'inin çocuğun dikkatsizliği, %40'ünün anne ihmali, %7,5'inin olumsuz çevre koşulları nedeniyle oluştuğuna dikkat çekilmiştir. Üçüncü'nün⁽⁵⁾ çalışmasında ise, çocuklarda görülen ev kazalarının %45,7'i ebeveynin dikkatsizliğinden kaynaklandığı belirtilmiştir. Yapılan çalışmalarda elde edilen sonuçlar evde oluşan kazalara çocuğun ve ebeveynlerin hatalı davranışlarının yanı sıra uygunsuz çevre koşullarının da neden olduğunu göstermiştir.

Annelerin %61'inin ev kazaları konusunda bir eğitim almadığı, %9'unun ise çocuk gelişim kursu, ilk yardım kursu, hastane, okul, seminer ve üniversitede eğitim aldığı belirlendi. Baran bu çalışmayla benzer şekilde Aksakal ve ark.'nın⁽¹⁷⁾ yaptığı çalışmada, annelerin %40,1'i ev kazaları hakkında bilgi sahibi olmadığını belirtmiştir. Şekerci'nin⁽⁶⁾ yaptığı çalışmada ise, annelerin %93,6'sının ev kazaları konusunda bilgi almadığı sonucuna varılmıştır. Hemşirelerin danışman ve eğitmen rollerini daha etkin bir şekilde kullanarak her anne ve bireyin ev kazaları konusunda bilinçlendirilmesi büyük önem taşımaktadır.

Genel İlk Yardım Uygulamaları ve Güvenlik Önlemlerinin Tartışılması

Çalışmada annelerin söylemine göre, %17'sinin ilk yardım konusunda hiç bilgisi olmadığı, %62'sinin kısmen bilgisi olduğu, %21'inin ise ilk yardım konusunda yeterince bilgisi olduğu sonucuna ulaşıldı. Elde edilen bu sonuçlara benzer şekilde, Coşkun ve ark.'nın⁽¹⁸⁾ yaptıkları çalışmada, annelerin %76,3'ü ilk yardım hakkında yeterli bilgisi olmadığını belirtmiştir. Bu farkındalığın oluşmasında ve gerekli eğitimlerin verilmesinde hemşirelere önemli sorumluluklar düşmektedir. Bunun yanı sıra araştırmada annelerin acil ilk

yardım kuruluşlarının telefon numaralarını bilme konusunda yetersizlik yaşadığı, annelerin %62'sinin itfaiyenin, %88'inin ambulansın telefon numarasını bildiği ve ulusal zehir danışma merkezinin numarasını hiçbir annenin bilmediğine dikkat çekildi. Gür ve ark'nın⁽¹⁹⁾ ev kazalarına yönelik 183 haneyle yaptıkları çalışmada, %63,5'inin itfaiyenin, %80,1'inin ambulansın telefon numarasını bildiği ve %88,4'ünün ise zehir danışma hattını bilmediği belirlenmiştir. Bu konu hakkında iletişim ve medya araçlarını kullanarak, toplum sağlığı merkezlerinde ailelere danışmanlık vererek annelerin ve çocukların bilgilendirilmesi sağlanmalı ve annelere acil ilk yardım kuruluşlarının telefon numaralarının ev telefonunun yakınında not edilmesinin evde çocuğun güvenliğini sağlamak açısından çok önemli olduğu belirtilmelidir.

Çalışmada, Genel İlk Yardım ve Güvenlik Önlemlerini Değerlendirme Formu ortalama puanı $9,17 \pm 1,79$ belirlendi. Elde edilen bulgular sonucunda, çalışmaya katılan annelerin %78'sinin bebek beşiğinde iken etrafının yumuşak yastıklarla desteklenmesinin doğru olduğunu düşündüğü sonucuna ulaşılmıştır. Literatür çalışmalarında, bebeğin güvenli bir uyku sürdürebilmesi için sırtüstü olacak şekilde ve orta sertlikte bir yatakta uyuması gerektiği ve yastık, battaniye ve yorgan gibi eşyaların uyku ortamından uzak tutulması gerektiği belirtilmiştir⁽²⁰⁾. Bu tür eşyaların bebeğin boğulma riskini artırırken aynı zamanda ani bebek ölümlerine neden olarak riski 3-6,7 kat artırdığı bildirilmektedir⁽²⁰⁾.

Annelerin Ev Kazalarına Yönelik Aldıkları Güvenlik Önlemlerinin Tartışılması

Çocukların büyüme evresinde hareket yeteneğinin artmasıyla birlikte en çok zaman geçirdiği ev içinde ve çevresinde kaza geçirme riski de artmaktadır. Fiziksel ve mental gelişimini yeterince tamamlayamayan çocuğu, erişkinler için tasarlanmış bir çevrede yaşaması nedeniyle çeşitli risklerde beklemektedir. Ailelere düşen sorumluluk ise bu risklerin farkında olmak ve çocuğuna güvenle büyüebileceği bir çevre yaratmak olmalıdır. Çocukların yaşam alanları olan ev ortamlarının çocuğun yaralanma durumunu etkilediğine dair literatürde pek çok çalışma mevcuttur. Bu çalışma sonucunda annelerin ev kazalarına yönelik aldıkları güvenlik önlemlerine ilişkin sorular sonucunda elde edilen bulgularda, annelerin %25'inin evinde çocuğun düşmesini sıkışmasını önler nitelikte

bir balkon demiri bulunmadığı, %13'ünün evinde bulunan merdivenlerde çocuğun düşmesini önleyici bir kapı veya tirabzan bulunmadığı saptanmıştır.

Şekerci'nin⁽⁶⁾ çalışmasında, annelerin ev kazalarından korumaya yönelik aldığı önlemler incelendiğinde, %39,6'sının prizlerde plastik priz kapağı koruyucuları kullandığı, %37,4'ünün pencerelerde çocuk kilidi kullandığı, %35,7'sinin evde ilk yardım çantası bulundurduğu, %14'ünün vitrin tarzı mobilyaları duvara sabitlediği, %10,6'sının evde yangın tüpü bulundurduğu belirtilmiştir. Boztaş'ın⁽²¹⁾ çalışmasında ise, çocukların yaşadıkları evlerin %12,2'sinde yangın alarmı olduğu, %82,5'inde merdiveninde koruyucu tirabzan mevcut olduğu açıklanmıştır. Elde edilen bu sonuçlar sonucunda ev kazalarına yönelik kullanılan güvenlik ekipmanlarının anneler tarafından yeterince tercih edilmediğini ve kullanılmadığı görülmektedir. Elde edilen bu sonuçlara annelerin güvenlik ekipmanları hakkında yeterince bilgi sahibi olmamasının, ekipmanların maliyetini fazla bulmasının, ev kazalarını önlediğine inanmamasının ve gereksiz bulmasının yol açtığı düşünülebilir. Bu durumda hemşirelere düşen sorumluluk ise ev ziyaretleri sırasında ortamdaki risk içeren durumları belirlemek, ailelerin güvenlik ekipmanları hakkındaki bilinç düzeyini arttırarak danışmanlık yapmak, çocukların yaş grubuna göre gerekli olan ev kazalarına yönelik güvenlik ekipmanlarına ilişkin belirten araştırmalar yapmak ve elde edilen kanıta dayalı sonuçları toplumun bilgisine sunmaktır. Aynı zamanda ev kazalarına yönelik alınması gereken güvenlik önlemlerinin yasal zorunluluk haline gelmesi ve devletin bu konuda aile bütçesini destekleyici çalışmalar yapması adına toplumun savunucusu rolünü üstlenecek çalışmalara öncülük etmelidir.

Çalışmada, 0-6 yaş grubu çocuğu olan annelerin ev kazalarına yönelik alınan güvenlik önlemlerine ilişkin bilgi ve tutumlarının değerlendirilmesi amacıyla 40 sorudan oluşan bir ölçek uygulandı. Ölçekten alınabilecek maksimum puan 200 idi. Çalışmada annelerin 0-6 Yaş Çocuklarda Annenin Ev Kazalarına Yönelik Güvenlik Önlemlerini Tanımlama Ölçeği puan ortalamaları yüksek ($185,51 \pm 9,76$) bulundu. Aynı ölçekle değerlendirmenin yapıldığı farklı çalışmalara bakıldığında, annelerin verdiği yanıtlar neticesinde ölçek puan ortalaması Şekerci'nin⁽⁶⁾ çalışmasında, $164,74 \pm 15,88$; Gündüz⁽²⁰⁾ çalışmasında, $179,74 \pm 12,91$;

Erdem ve ark.'nın ⁽²²⁾ çalışmasında, 168,03±20,49; Karatepe ⁽¹⁶⁾ çalışmasında ise, 168,0±19,3 belirlenmiştir. Bazı araştırmalarda ölçek puanının bu çalışmaya nazaran daha düşük olması araştırmaların farklı yaş grubunda, eğitim düzeylerinde ve farklı kültürlerde yaşayan annelerle yapılmasıyla ilişkili olabilir.

0-6 Yaş Çocuklarda Annenin Ev Kazalarına Yönelik Güvenlik Önlemlerini Tanılama Ölçeği maddeleri puan ortalamaları incelendiğinde, annelerin en çok yaptıklarını dile getirdikleri madde, "Soyulan-yıpranan elektrik kablolarının çocuklar için tehlike oluşturduğunu düşünürüm" maddesi iken, en çok hiçbir zaman yapmadıklarını ifade ettikleri madde "Yemek pişirirken çocuğumun mutfakta dolaşmasına izin veririm." maddesi olmuştur. Üçüncü'nün ⁽⁵⁾ çalışmasında ise, anneler tarafından en çok, "Soyulan yıpranan elektrik kablolarının çocuklar için tehlike oluşturduğunu düşünürüm." ve "İlaç şişelerinin ağzını çocuğumun açamayacağı şekilde sıkıca kapatırım." maddesinin, en düşük oranda, "Yemek pişirirken çocuğumun mutfakta dolaşmasına izin veririm" maddesinin uygulandığı belirtilmiştir. Söylemlerde ve uygulamalarındaki çeşitliliğin sosyokültürel çevrenin, ev ortamının ve inanın ile ilgili farklılıkların gereği olduğu düşünülmektedir.

Annelerin Ev Kazalarına Yönelik Uyguladıkları İlk Yardım Uygulamaları ve Tutumlarına İlişkin Özelliklerin Tartışılması

Çalışmada, annelerin çocuklarda ev kazası görülmesi halinde yapılması gereken ilk yardım uygulamaları hakkında bilgi ve tutumlarının değerlendirilmesi amaçlandı. Bu araştırmada Ev Kazalarına Yönelik İlk Yardım Uygulamaları ve Tutumu Değerlendirme Formu'nda maksimum 20 puan üzerinden elde edilen ortalama puan 13,95±1,96 saptanmıştır. Dereli ve ark.'nın ⁽¹¹⁾ 54 sorudan oluşan ilk yardım uygulamaları değerlendirme formunu kullanarak yaptıkları bir çalışmada ise, 0-6 yaş aralığı çocuğu olan annelerin bilgi puanlarının 54 puan üzerinden 28,74±9,44 bulunmuştur. Bu veriler sonucunda annelerin doğru ve bilinçli ilk yardım uygulamalarını gerçekleştirebilmeleri için güvenilir kaynaklardan, sağlık çalışanlarından, ilk yardım konusundaki uzman kişilerden alacakları eğitim desteğine gereksinimleri olduğunu düşündürmektedir. Çalışmada annelerin %69,5 oranında yanık durumunda, %91,5 oranında göze yabancı cisim kaçması durumunda, %97,75'i soluk/yemek

borusun yabancı cisim kaçması veya suda boğulma durumunda yapılacak uygulamalara doğru yanıt verirken, %61'i, zehirlenme durumunda %46,25'i ise kesici, ezici, delici alet yaralanmaları durumunda yapması gereken uygulamalar hakkında yanlış yanıt vermiştir. Coşkun ve ark.'nın ⁽¹⁸⁾ annelerin ilk yardım bilgi düzeyini incelemek amacıyla yaptıkları bir çalışmada ise, annelerin %83 oranında yanık, %83,6 oranında göze yabancı cisim kaçması, %63,5 oranında elektrik çarpması durumunda yapılması gerekenler hakkında doğru yanıt alınırken, %57,1 oranında burun kanaması, %44,3 oranında donma ve %40,2 oranında vücuda yabancı cisim batması ile ilgili sorulara yanlış yanıt alınmıştır. Elde edilen sonuçlar birbirini desteklemekte olup, annelerin ilk yardım konusunda kısmen bilgi sahibi olsa da yetersiz olduğunu ve eğitimlerle desteklenmeleri gerektiğini göstermektedir.

Ailenin Kişisel Özellikleri, Ev Kazaları ve Ev Ortamı İle İlgili Özelliklerin Tüm Ölçek ve Formlardan Elde Edilen Puanlara Etkisine İlişkin Bulguların Tartışılması

Araştırmada annelerin ev kazalarına yönelik güvenlik önlemleri ve ilk yardım uygulamalarına ilişkin bilgi ve tutumlarının değerlendirilmesi amacıyla kullanılan tüm ölçek ve formlardan elde edilen ortalama puanların annenin yaşı, eğitim düzeyi, çalışma durumu gibi değişkenlere göre farklılık gösterdiği saptanmıştır. Araştırmada annenin yaşı (32,12±6,41) ile ev kazalarına karşı güvenlik önlemleri kullanma durumları arasında bir ilişki saptanmazken, genel ilk yardım uygulamaları ile çocukluk çağı ev kazalarına yönelik ilk yardım uygulamalarına ilişkin alınan puanların istatistiksel açıdan anlamlı, pozitif yönde ve çok düşük düzeyde olduğu saptanmıştır. Şekerci'nin ⁽⁶⁾ yapmış olduğu çalışmada da anne yaşı ile 0-6 Yaş Çocuklarda Annenin Ev Kazalarına Yönelik Güvenlik Önlemlerini Tanılama Ölçeği puan ortalamaları arasında bir ilişki saptanmamıştır. Aslan ve ark.'nın ⁽¹⁰⁾ annelerin ilk yardım hakkındaki bilgi düzeylerinin değerlendirilmesi amacıyla yaptığı çalışmada ise, annelerin yaşı ile ilk yardım bilgi puanları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. Dereli ve ark.'nın ⁽¹¹⁾ çalışmasında, yaş artışıyla ilk yardıma yönelik bilgi düzeyinin de arttığı belirtilmiştir. Bu sonuçlar sonucunda anne yaşının ev kazalarına yönelik alınan güvenlik önlemlerine bir etki yaratmadığını ancak ilk yardım uygulamalarına yönelik bilginin yaş

ile birlikte deneyimin artması gereği pozitif yönde artış gösterdiği düşünülmektedir.

Şekerci'nin⁽⁶⁾ çalışmasında, bu çalışmadan farklı olarak annenin eğitim düzeyi yükseldikçe, 0-6 Yaş Çocuklarda Annenin Ev Kazalarına Yönelik Güvenlik Önlemlerini Tanılama Ölçeği puan ortalamasının arttığı belirtilmiştir. Gündüz'ün⁽²⁰⁾ çalışmasında da annelerin eğitim düzeyindeki artışın 0-6 Yaş Çocuklarda Annenin Ev Kazalarına Yönelik Güvenlik Önlemlerini Tanılama Ölçeği puan ortalamasında artışa neden olduğu açıklanmıştır. Tüm bu çalışmalardan farklı olarak, Özakar Akça ve ark.'nın⁽²³⁾ çalışmasında ise, üniversite mezunu annelerin ölçekten aldığı puan ilkökul ve lise mezunu annelerin aldığı puana göre daha düşük bulunmuştur. Bu çalışma sonucuna bakıldığında ise, annelerin eğitim düzeyi dışında başka faktörlerinde ev kazalarına yönelik alınacak önlemlere dair davranış ve tutumunu etkilemiş olabileceği düşünülmektedir.

Dereli ve ark.'nın⁽¹¹⁾ çalışmasında, annelerin eğitim düzeyinin artmasıyla ilk yardım uygulamalarına yönelik almış olduğu bilgi puanlarının da artmış olduğu ve ilkökul mezunu annelerin en düşük (22,20±6,17), yüksekokul/fakülte mezunu annelerin en yüksek (36,40±8,09) bilgi puanı aldığı açıklanmıştır. Bu çalışma sonuçlarıyla paralel şekilde, Coşkun ve ark.'nın⁽¹⁸⁾ çalışmasında annelerin öğrenim düzeyleri arttıkça ilk yardım bilgi puanlarının arttığı ve öğrenim düzeyi, lise ve üstü düzeyde olan annelerin, ilk yardım bilgi puanı ortalamalarının ortaokul ve daha altı düzeyde olan annelerden daha yüksek olduğu belirtilmiştir.

Çalışmada, ilk yardım ve güvenlik önlemleri değerlendirme formu ile ilk yardım uygulamaları ve tutumu değerlendirme formu puanları çalışan annelerde daha yüksek bulundu. Çalışan ve geçici olarak çalışmayan annelerin puanları herhangi bir işte çalışmayan annelerin aldığı puan ortalamalarına göre daha yüksek bulunmuştur. Başka çalışmalarda^(10,11,24), bu çalışma sonuçlarıyla benzer şekilde çalışan annelerin ilk yardım uygulamalarına ilişkin bilgi puanlarının çalışmayan annelere göre daha yüksek olduğu saptanmıştır. Bu sonuçların çalışan annelerinin eğitim düzeyinin yüksek olmasından veya çalışma yaşamının kişiler üzerinde farklı konularda bilgi edinmelerine olanak tanınması ile ilişkili olduğu düşünülmektedir.

SONUÇ ve ÖNERİLER

Çalışmada elde edilen bulgular neticesinde 0-6 yaş grubu çocuklarda ev kazaları sıklığının fazla olması nedeniyle ev kazalarını önlemeye yönelik çalışmalar yapılmalıdır. Annelerin ev kazalarına yönelik eğitim alma oranının çok düşük olması nedeniyle, hemşireler tarafından doğum sonrasında, ev ziyaretlerinde veya çocuğunu sağlık kontrolüne getiren annelere hemşireler tarafından ev kazalarına yönelik eğitim planları yapılmalıdır. Ev kazalarına yönelik eğitimlerin içeriğinde çocuğun büyüme ve gelişmesiyle ilgili özelliklerin dikkate alınması ve ailelerin bilgilendirilmesi sağlanmalıdır. En sık görülen kazaların düşme, çarpma ve yanık olması nedeniyle ailelere özellikle bu tip kazalara karşı ev içerisinde güvenlik önlemleri alması ve çevre düzenlemeleri yapmaları önerilmelidir.

Annelerin ilk yardım kuruluşlarının telefon numaralarını yeterince bilmemesi nedeniyle medya ve yayın organları aracılığıyla toplumun bu konuda bilgilendirilmesi sağlanmalıdır. Hemşireler araştırmacı ve toplumun savunucusu rolünü üstlenerek ev kazalarının çok önemli bir halk sağlığı sorunu olduğunu ve güvenli toplumların oluşması için ev kazalarının önlenmesi gerektiğini savunmalı ve kanıta dayalı sonuçlar ışığında ev kazalarını önlemek adına yasal düzenlemeler yapılmasını sağlamalıdır. Ev kazalarına yönelik güvenlik araçlarının (yangın alarmı, yangın tüpü, priz kapakları, pencere kilitleri, merdiven bariyerleri vb.) kullanımının artırılması amacıyla çalışmalar yapılması önerilebilir.

Etik Kurul Onayı: İstanbul Bilim Üniversitesi Klinik Araştırmalar Etik Kurulu'ndan onay alınmıştır (20.09.2017, 44140529-2017-90)

Çıkar Çatışması: Yoktur.

Finansal Destek: Yoktur.

Hasta Onamı: Katılımcılardan onam alınmıştır.

Ethics Committee Approval: Approval was received from the Istanbul Bilim University Clinical Research Ethics Committee (20.09.2017, 44140529-2017-90).

Conflict of Interest: None.

Funding: None.

Informed Consent: Consent was obtained from the participants.

KAYNAKLAR

1. World Health Organization. New York Preventable injuries kill 2000 children everyday. Geneva, 2008. URL: http://www.who.int/violence_injury_prevention/child/injury/world_report/World_report.pdf.
2. Centers for Disease Control and Prevention. National Action Plan for Child Injury Prevention. 2012, Atlanta. s. 1-82.
3. Hendrickson SG. Reaching An Underserved Population with A Randomly Assigned Home Safety Intervention. *Injury Prevention* 2005;11:313-7. [CrossRef]
4. Özcebe H. Çocuk ve Kazalar. III. Ulusal Ana Çocuk Sağlığı Kongresi Bildiri Özetleri Sosyal Pediatri Dergisi Özel Sayısı 2005;154-63.
5. Üçüncü MM. 0-6 Yaş Grubu Çocuğu Olan Annelerin Ev Kazaları ve Korunma Yolları Konusundaki Bilgi, Tutum ve Davranışları ile Sosyodemografik Özelliklerin Buna Etkisi. Şişli Hamidiye Etfal Eğitim ve Araştırma Hastanesi Aile Hekimliği Kliniği Uzmanlık Tezi. 2017.
6. Şekerci E. Hastanede Yatan 0-6 Yaş Grubu Çocukların Annelerinin Ev Kazaları Konusunda Bilgi ve Uygulamaları. Haliç Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi. 2015. [CrossRef]
7. Alasya E. 1-6 Yaş Grubu Çocuklarda Ev Kazası Görülme Sıklığı ve Annelerin Ev Kazaları İle İlgili Uygulamalarının Belirlenmesi. K.K.T.C. YDÜ Sağlık Bilimleri Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi. 2012.
8. Alptekin F. Aksaray İl Merkezinde Ev Kazaları Epidemiyolojisi, Korumaya Yönelik Tutum ve Davranışlar, Ev Kazalarına Yönelik İlk Yardım Bilgi Düzeyi. Süleyman Demirel Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi. 2004.
9. Çınar ND, Görak G. 0-6 yaş çocuklarda annenin ev kazalarına yönelik güvenlik önlemlerini tanılama ölçeğinin geliştirilmesi, geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Çocuk Forumu* 2003;6:22-7.
10. Aslan S, Yıldırım M, Tunçdemir A, Geçkil E. 0-6 yaş çocuğu olan annelerin ev kazalarına yönelik ilk yardım hakkındaki bilgi düzeylerinin belirlenmesi. *Adıyaman Üniversitesi Sağlık Bilim Dergisi* 2015;1(2):54-64.
11. Dereli F, Turasay N, Özçelik H. Muğla İki No'lu Sağlık Ocağı Bölgesinde yaşayan 0-6 yaş çocuğu olan annelerin ilk yardım konusundaki bilgi düzeylerinin belirlenmesi. *TAF Prev Med Bull.* 2010;9(3):217-24.
12. Kurucu Yılmaz Ş. 0-14 Yaş Grubu Çocuğa Sahip Annelerin Zehirlenme Bilgi Düzeyleri ve Uyguladıkları Geleneksel Yöntemler. BAÜ Sağlık Bilimleri Enstitüsü Hemşirelik Yüksek Lisans Programı Yüksek Lisans Tezi. 2015.
13. Sançar B. Herkes İçin Temel İlk Yardım. Ankara, Alter Basım Evi, 2014. s.1-256.
14. Yıldız Şahin Y. Çocuklarda Görülen Ev Kazalarında Ailelerin Yaptığı Uygulamalar ve Alınan Güvenlik Önlemleri. MEÜ Sağlık Bilimleri Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi. 2012.
15. Selvi Çalışkan B. Resim Yöntemi ile Ev Kazaları Risklerinin ve Alınan Önlemlerin Belirlenmesi. Haliç Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi. 2015.
16. Karatepe TU. Nilüfer Halk Sağlığı Eğitim ve Araştırma Bölgesinde 0-6 Yaş Çocuklarda Ev Kazası Geçirme Sıklığı ve İlişkili Faktörler. UÜ Tıp Fakültesi Halk Sağlığı Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi. 2011.
17. Baran Aksakal FN, Çetin FE, Özdemirkan T, Tunca MZ, Aygün R. 0-6 Yaş Çocuğu Olan Ebeveynlerin Ev Kazaları Konusunda Bilgi, Tutum ve Davranışlarının Saptanması. 15. Ulusal Halk Sağlığı Kongresi; 2012; Bursa.
18. Coşkun C, Özkan S, Maral I. Çankırı-Eldivan İlçe merkezinde 0-14 yaşlar arasında çocuğu olan annelerin ilk yardım bilgi düzeyleri ve ilk yardım gerektiren durumların sıklığı. *Türkiye Çocuk Hastalıkları Dergisi* 2008;2(3):11-8.
19. Gür K, Erol S, Sezer A, Şişman FN. Ev Ziyaretleriyle Ev Kazası Risk Faktörlerinin Saptanması ve Belirlenen Kazaların Özellikleri. *STED* 2013;22(6):226-33.
20. Gündüz G. Annelerin Çocuklarını Ev Kazalarından Korumaya Yönelik Tutumları ve Etkileyen Faktörler. AÜ Sağlık Bilimleri Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi. 2015.
21. Boztaş G. 0-48 Aylık Çocukların Ev Kazaları Sonucu Oluşan Yaralanmalarına İlişkin Annelerinin Davranış ve Görüşlerini Etkileyen Faktörlerin Belirlenmesi. Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı Anabilim Dalı Uzmanlık Tezi. 2008.
22. Erdem SS, Bolu F, Mayda AS. Annelerin ev kazalarına yönelik güvenlik önlemlerinin tanımlanması. *Konuralp Tıp Dergisi* 2017;9(2):40-6. [CrossRef]
23. Özakar Akça S, Çankaya T, Aydın Z. 0-6 yaş grubu çocuğu olan annelerin ev kazalarına yönelik güvenlik önlemlerini tanılama düzeyleri ve annelere verilen ev kazalarına yönelik eğitimin etkisi. *J Contemp Med* 2017;7(1):50-7. [CrossRef]
24. Uskun E, Alptekin F, Öztürk M, Kişioğlu AN. Ev hanımlarının ev kazalarını önlemeye yönelik tutum ve davranışları ile ev kazalarına yönelik ilk yardım bilgi düzeyleri. *Ulus Travma ve Acil Cerrahi Dergisi* 2008;14(1):46-52.